

Uitvoeringsplan Energietransitie

1. Inleiding

In 2015 heeft Nederland het klimaatakkoord van Parijs ondertekend. Doelstelling van dit akkoord is de CO₂ uitstoot zodanig te verminderen dat de aarde niet meer dan 2 graden opwarmt. Dit is nodig om nadelige gevolgen van de opwarming van de aarde, zoals droogte, heftige regenval, overstromingen en zeespiegelstijging, te beperken.

Klimaatakkoord

In ons landelijk klimaatakkoord wordt vastgelegd hoe Nederland de CO₂ uitstoot moet verlagen. Ten opzichte van 1990 moet er in 2030 een reductie van 49% bereikt worden en vervolgens in 2050 een reductie van 95%. Ook is er de doelstelling dat ons land in 2050 van het aardgas 'af' is. Dat betekent dat in de bebouwde omgeving geen gebruik meer wordt gemaakt van fossiele brandstoffen voor bijvoorbeeld de verwarming van woningen en gebouwen. Dit zijn ambitieuze doelstellingen. De energietransitie is de komende (tientallen) jaren dan ook een grote uitdaging.

Het Klimaatakkoord is in juli 2019 door het Rijk gepresenteerd. Eind 2019 zal het worden ondertekend door onder andere het Interprovinciaal Overleg (IPO), de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de waterschappen. Het Rijk heeft de gemeenten een belangrijke regiefunctie gegeven, waarbij de volgende instrumenten van belang zijn:

- *Regionale energiestrategie (RES):*
Nederland is opgedeeld in dertig 'energieregio's'. Deze dertig regio's moeten gezamenlijk de doelstellingen voor het klimaatakkoord invullen. Dat betreft: energiebesparing, verduurzaming van de gebouwde omgeving en opwek van duurzame elektriciteit. De provincie Fryslân is één van deze regio's. In samenwerking met de friese gemeenten, de provincie en het Wetterskip, wordt gewerkt aan een regionale aanpak.
- *Warmtetransitie visie*
Eind 2021 moeten wij voor al onze dorpen/wijken beschikken over een 'warmtetransitie visie'. In deze visie wordt op wijk-/dorpsniveau uitgewerkt welke vervanger voor aardgas, op welke termijn wordt voorzien. Voor onze inwoners is dan duidelijk op welke termijn zij in actie moeten komen en welke maatregelen zij moeten/kunnen treffen. Participatie/eigen initiatief is een wezenlijk onderdeel van de planvorming. Samen met de dorpen geven wij hier invulling aan.

Ambities Opsterland

In mei 2018 heeft Opsterland het coalitieakkoord 'Brêge nei de takomst, 2018-2022' vastgesteld. Duurzaamheid is hierin een belangrijke pijler. Opsterland wil in 2035 energieneutraal zijn. Op dat moment moet alle energie die in de gemeente door bewoners, bedrijven en de mobiliteit van het gemeentelijk wagenpark wordt gebruikt, binnen de gemeentegrenzen duurzaam worden opgewekt.

Uitvoeringsplan

Om invulling aan deze ambitie te geven, heeft de gemeenteraad in december 2018 de 'startnotitie uitvoeringsplan energietransitie' vastgesteld. In de startnotitie is de aanpak beschreven om eind 2019 een uitvoeringsplan energietransitie op te leveren. Belangrijke aandachtspunten zijn het betrekken van de dorpen bij het opstellen van het uitvoeringsplan, participatie van onze inwoners en het vaststellen van de nul-situatie. De startnotitie is opgenomen als bijlage 1.1.

Bij het vaststellen van de startnotitie heeft de gemeenteraad een motie aangenomen. Hierin wordt het college gevraagd scenario's om tot een energie neutrale gemeente te komen of aardgas uit te faseren aan de raad voor te leggen, voordat deze klaar zijn voor vaststelling. Eerder, op 8 oktober 2018 heeft de gemeenteraad het college verzocht om de haalbaarheid van een gemeentelijke energiecoöperatie te onderzoeken.

Conform de startnotitie is in 2019 gewerkt aan het nu voorliggende uitvoeringsprogramma. Hierin zijn de beide moties verwerkt.

Voor het opstellen van het uitvoeringsplan is een projectgroep 'energietransitie' (het energieteam) samengesteld. Dit team heeft onder andere:

- Contacten gelegd en gesprekken gevoerd met meerdere verenigingen van plaatselijk belang, initiatiefgroepen en energiecoöperaties.
- Ondersteuning verleend aan dorpen en energiecoöperaties.
- Een netwerkbijeenkomst georganiseerd in Bakkeveen om de verschillende initiatieven in onze gemeente te verbinden, te inspireren en in contact te brengen met ondersteunende organisaties.
- Een ambassadeursoverleg van vooruitstrevende ondernemers opgestart om het midden- en kleinbedrijf bij de energietransitie te betrekken.
- Meegewerkt aan een drietal buurkrachtavonden.
- Een digitale enquête energiegedrag opgesteld met medewerking van vertegenwoordigers uit de dorpen, de raad en externe partijen.
- Activiteiten georganiseerd op de dag van de duurzaamheid (10 oktober).
- Aan sportverenigingen de mogelijkheid geboden een energiescan uit te laten voeren, met daarbij een advies over maatregelen en financieringsmogelijkheden.
- Het energiegebruik per dorp inzichtelijk gemaakt.
- Het energieverbruik en de energielabeling van een groot aantal van onze gemeentelijke gebouwen is inzichtelijk gemaakt.
- Een verkenning uitgevoerd van de haalbaarheid van elektrische dienstauto's voor dienstreizen.
- Beleid ontwikkeld voor de aanleg van zonnepanelen, waarbij met name is ingegaan op landschappelijke inpassing en participatie.
- De coördinatie verzorgd van de initiatieven voor zonnepanelen.
- In OWO- en regionaal verband afspraken gemaakt over samenwerking in de Regionale Energiestrategie (RES), het opstellen van de warmtetransitie visies en het opzetten van een 'loketfunctie' voor onze inwoners.
- Bekendheid gegeven aan diverse energie-initiatieven via onze social media, website en diverse artikelen in de Sâ.
- De gemeenteraad regelmatig geïnformeerd. Op de gemeentewerf in Gorredijk zijn de biomassakachel en de zonnepanelen bekeken en is aandacht besteed aan de resultaten van de nulmeting van het energiegebruik, de bewustwordingscampagne en de initiatieven in de verschillende dorpen. In Nieuw Allardssoog is een avond verzorgd over de Regionale Energiestrategie.
- Een raadsexkursie naar de gemeente Dalfsen georganiseerd.
- Op 12 november jl. het concept van het uitvoeringsprogramma met u besproken.

In de volgende hoofdstukken worden deze activiteiten verder toegelicht.

Relatie uitvoeringsplan met de Ontwikkelagenda Duurzaamheid

Het energieteam heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de uitwerking van de 'Ontwikkelagenda Duurzaamheid: Ambitie 10. Opsterland energieneutraal in 2035'. Vanuit de contacten in de dorpen en initiatiefgroepen, bijeenkomsten in de gemeente, zoals de 'koffietrucktour', is daarvoor informatie opgehaald. De concept-ontwikkelagenda's zijn op verschillende bijeenkomsten met onze inwoners besproken en door de gemeenteraad op 30 september 2019 vastgesteld. Het nu voorliggende uitvoeringsplan is een uitwerking van de ontwikkelagenda: het vult aan, actualiseert en werkt een aantal punten verder uit.

Leeswijzer

De opbouw van het uitvoeringsplan volgt de doelstellingen, zoals opgenomen in de begroting 2020 onder Programma 7 Volksgezondheid en milieu, thema duurzaamheid:

- De gemeente geeft het goede voorbeeld.
- Eind 2021 is er voor alle dorpen en wijken een warmtetransitie visie.
- Wij zetten in op 100.000 MWh duurzaam opgewekte energie in 2022.
- Wij zetten in op een energiebesparing van 50.000 MWh in 2022.

Na de inleiding vindt u daarom in paragraaf 2.1 een beschrijving van wat wij willen bereiken, de huidige stand van zaken en de te nemen maatregelen om als gemeente het goede voorbeeld te geven. Dit herhalen wij in 2.2 voor de doelstelling om energietransitie plannen in de dorpen op te stellen, in 2.3 voor de doelstelling duurzaam opwekken van energie en in 2.4 voor de doelstelling energie besparen. Hoofdstuk 3 gaat in op de communicatie/bewustwordingsactiviteiten. Ten slotte sluiten we af in hoofdstuk 4 met een samenvattende tabel van maatregelen, kosten en benodigde middelen.

Tot slot

Het uitvoeringsplan energietransitie wordt jaarlijks geactualiseerd, inclusief de begroting voor het volgende jaar.

2.1 Doelstelling: De gemeente geeft het goede voorbeeld en maakt dit zichtbaar

2.1.a Wat willen we bereiken

De gemeente geeft het goede voorbeeld door de verduurzaming van de gemeentelijke gebouwen

Als de gemeente mensen wil inspireren en motiveren om duurzaamheidsmaatregelen te nemen, dan wordt ook gekeken of de gemeente zelf de zaken goed op orde heeft. Daarom willen we ervoor zorgen dat onze gemeentelijke gebouwen (gemeentehuis Beetsterzwaag, Wetterwille Gorredijk en de loodsen in Ureterp en Terwispe) minimaal voldoen aan de wettelijke eisen voor duurzaamheid. We streven ernaar dat deze gebouwen gezamenlijk per saldo in 2035 energieneutraal zijn. Hierbij houden we er rekening mee dat de monumentale gebouwen afzonderlijk zeer moeilijk energieneutraal kunnen worden gemaakt, maar dat wij dit in het geheel van de gemeentelijke gebouwen compenseren.

De gemeente is lid van circulair Friesland. Wij volgen activiteiten op dit vlak nauwgezet. Waar mogelijk halen we kansen en initiatieven naar onze gemeente.

Mienskipsgebouwen in eigendom/onder verantwoordelijkheid van de gemeente worden verduurzaamd

Mienskipgebouwen staan in de dorpen dichtbij onze inwoners. Duurzaamheidsmaatregelen die hier worden genomen zijn goed zichtbaar en inspireren. De gemeente wil het goede voorbeeld geven. Dat geldt in ieder geval voor de mienskipgebouwen waarvoor zij een grote verantwoordelijkheid en/of het eigendom heeft: scholen, een aantal dorpshuizen/MFA's en losstaande gymzalen. Het streven is dat nieuwbouw energieneutraal is. Bij renovatie streven we naar bijna energieneutraal. Bij groot onderhoud van deze gebouwen stimuleren wij de besturen van de gebouwen om (altijd) energiebesparende maatregelen te nemen.

Gemeentelijke mobiliteit en gereedschap

Onze gemeentelijke buitendienst is heel zichtbaar. Ook hier willen we het goede voorbeeld geven. We werken er naar toe dat het gemeentelijk wagenpark in 2035 op fossielvrije brandstof/energie rijdt en dat ook voor het gereedschap geen fossiele brandstof meer gebruikt wordt.

Interessant als 'spin off' van vergroening van het gemeentelijk wagenpark kan zijn om concepten van elektrische deelauto's in dorpen te laten ontstaan.

Medewerkers

De medewerkers van gemeente Opsterland zijn ambassadeurs richting de buitenwereld. Het is belangrijk dat onze medewerkers zich bewust zijn van de voorbeeldfunctie die onze organisatie heeft en duurzaamheid ook zelf uitdragen.

Zichtbaarheid initiatieven gemeente

In de afgelopen jaren heeft de gemeente al veel gedaan aan duurzaamheid. Dat willen we beter zichtbaar maken. We streven er daarom naar om onze inwoners regelmatig en uitgebreider te informeren over de maatregelen die de gemeente neemt om te verduurzamen. Dit wordt meegenomen in de communicatiecampagne en is verder uitgewerkt in hoofdstuk 3 Communicatie.

2.1.b Waar staan we/wat is er gedaan

Gemeentelijke gebouwen

Vanaf 2023 moeten kantoorgebouwen (kantoorfunctie > 100m²) minimaal een C-label hebben. Zowel het gemeentehuis als het kantoor in Gorredijk voldoen daar nu al aan. In het energieakkoord is vervolgens afgesproken dat in 2030 grote kantoorgebouwen een A-label hebben. Onze kantoren kunnen daar ook aan voldoen als er (meer) energie wordt opgewekt door bijvoorbeeld zonnepanelen.

Het gemeentehuis (met Andraehûs en raadzaal) is in 2012 verbeterd van energielabel G naar B. De schil is geïsoleerd (glas, dak) en een nieuwe gasketel en warmtebron zorgen voor de warmte. De ventilatie heeft warmteterugwinning en de verlichting is vervangen door zuinige TL met daglichtsensor. Er zijn nu weinig grote besparingen meer te realiseren aan het gebouw. Er zijn nog wel kleine besparingen mogelijk door het aanpassen van gedrag van de gebruikers en bij de losse apparatuur. In 2015 is het dak van het Lycklamahûs geïsoleerd.

Op het gemeentebedrijf Wetterwille in Gorredijk zijn in 2018 244 zonnepanelen op het dak aangebracht (totaal 72.000 Wp). In 2019 zijn besparingsmaatregelen genomen, zijn de warmtesystemen gekoppeld en is een biomassaketel (houtsnipper) in gebruik genomen. Er is een laadpaal voor auto's en voor fietsen. Op dit moment wordt 2/3 van onze stroom en 95% van onze warmte duurzaam geproduceerd.

In de loodsen van de steunpunten Ureterp en Terwispeel zijn nog geen acties voor verduurzaming ondernomen, omdat er beperkt gebruik wordt gemaakt van gas en stroom. Het aanvragen van SDE+ subsidie is voor die locaties niet mogelijk. Deze locaties hebben nog geen prioriteit om op het dak zonnepanelen te plaatsen.

Op dit moment wordt onderzocht of het voor de gemeente een aantrekkelijk scenario is om het gemeentelijk vastgoed aan een externe partij te verkopen om het vervolgens verduurzaamd terug te huren. De uitkomst daarvan bepaalt of het al dan niet wenselijk is om zelf in de gebouwen te investeren

Scholen

Er zijn ongeveer 20 scholen in onze gemeente. Dit aantal verandert door nieuwbouw en fusie. Zolang de scholen in gebruik zijn, zijn ze eigendom van de verenigingen/stichtingen van bijzonder- en openbaar onderwijs. Sinds 2010 worden nieuwe schoolgebouwen onderdeel van een MFA (Friesche Palen, Hemrik, Lippenhuizen, Tijnje) of kindcentrum (Loevestein en Treffer Gorredijk, Beetsterzwaag).

Bij nieuwbouw zijn de steeds strengere landelijke normen gevolgd en zelfs aangescherpt. Bij de scholen in Lippenhuizen en Loevestein Gorredijk zijn extra duurzaamheidseisen gesteld (hogere isolatiewaarden en een lagere EPC). Per 2021 zijn bijna energie neutrale gebouwen (BENG) verplicht. In de evaluatie van het integraal huisvestingsplan (IHP) in 2019 zet de gemeente echter een stap verder naar energie neutrale gebouwen (ENG). Verduurzaming is zo voor nieuwbouw voldoende geborgd en behoeft verder geen uitwerking.

Verbetering van de in gebruik zijnde schoolgebouwen is aan de eigenaren. De gemeente denkt daarbij actief mee en adviseert. Ook biedt de gemeente energiescans aan (zie maatregel 2.4.c.3). Waarschijnlijk worden de komende jaren enkele oudere gebouwen gerenoveerd en is duurzaamheid onderdeel van die renovatie. Ook dit wordt in het IHP en programmaboek verder uitgewerkt.

Dorpshuizen/ sportaccommodaties

Een aantal van deze voorzieningen zijn in eigendom van de gemeente. Het gaat om De Wier Ureterp, De Skâns Gorredijk, Dúndelle Bakkeveen en Sportcentrum Kortezwaag (behalve binnenzwembad en fitness). De gemeente is verantwoordelijk voor het onderhoud van deze gebouwen. Van dorpshuis Uthôf Siegerswoude, De Swingel Wijnjewoude, Terwispeel, Langezwaag en Hemrik (dorpshuis- en sportdeel) is de gemeente geen eigenaar, maar neemt wel het groot onderhoud voor haar rekening. In de andere dorpen zijn de besturen zelf verantwoordelijk voor onderhoud en verduurzaming van dorpshuizen. Dorpen kunnen een beroep doen op de subsidieregeling voor de nieuw- en verbouw van dorpshuizen. Deze biedt ruimte om energiebesparende maatregelen te nemen.

De gemeente heeft meerdere haalbaarheidsstudies aangeboden en verricht om accommodaties te verduurzamen (Dúndelle Bakkeveen, De Wier Ureterp, MFA Langezwaag, De Swingel Wijnjewoude).

Ook zijn maatregelen uitgevoerd (eigen eigendom), vaak in combinatie met onderhoudswerk. Voorbeelden daarvan zijn:

- Warm dak sportzaal MFC de Wier te Ureterp.
- EPDM zonnecollectoren MFC Bakkeveen (buitenzwembad).
- Afdekzeilen buitenzwembad en zonneluifels bij De Delte te KorteZwaag.

Deze werkwijze is onderdeel van de reguliere werkzaamheden en behoeft geen verdere uitwerking in dit uitvoeringsplan.

De gemeente heeft nog drie losstaande gymlokalen (Bakkeveen, Tijnje, Nij Beets). Dit zijn gebouwen die het einde van de functionele levensduur naderen. Niet bij al deze gebouwen is duidelijk hoe lang ze nog in gebruik zullen zijn. Bij onderhoud worden eenvoudige energiebesparingsmaatregelen doorgevoerd. De gemeente doet hier vooralsnog geen grote investeringen.

Mobiliteit

Wij verwachten een versnelling in de elektrificering van het particuliere wagenpark. Met buurgemeente Smalingerland hebben we afgesproken dat wij in 2020 een onderzoek uitvoeren naar de plekken in onze gemeente die het meest geschikt zijn voor de plaatsing van laadpalen. Doelstelling is dat er op deze wijze een goed netwerk van laadpalen beschikbaar komt. Dit strategisch onderzoek wordt gefinancierd door de provincie Fryslân. Dit onderzoek zal/kan de basis zijn voor een aanbesteding voor de realisatie.

In geval van circulaire dorpsinitiatieven, zoals het beschikbaar stellen van elektrische deelauto's, stellen wij ons ten aanzien van het plaatsen van laadpalen in openbaar gebied coöperatief op.

Gemeentelijke mobiliteit en gereedschap

Een aantal (23) voertuigen van de buitendienst is afgeschreven en moet worden vervangen. Door een onderzoek heeft team uitvoering inzichtelijk gemaakt hoe wij ons eigen wagenpark kunnen verduurzamen. Welke voertuigen en hoeveel op elektriciteit en duurzame brandstoffen gaan rijden wordt in de lijnorganisatie uitgewerkt en separaat aan het college voorgelegd.

Er worden per jaar voor de gemeente Opsterland ongeveer 420.000 dienstkilometers gedeclareerd. Om dit te beperken zijn er NS-reiskaarten beschikbaar voor de langere reizen. Er is ook een eerste verkenning gedaan om de dienstreizen verder te verduurzamen door de aanschaf of lease van een aantal elektrische dienstauto's. Qua financiële haalbaarheid lijkt de uitkomst positief.

Voor het (verder) elektrificeren van het wagenpark (en dienstreizen) moeten (bij de werven in Ureterp en Gorredijk) en bij het gemeentehuis een (extra) aantal laadpalen worden geplaatst. De laadpalen bij het gemeentehuis kunnen onderdeel worden van een netwerk van laadpalen door de gehele gemeente.

In 2017 is een begin gemaakt met het vervangen van motorisch gereedschap zoals kettingzaag, bladblazer en bosmaaier naar elektrisch gereedschap. Waar dit kan, wordt dit de komende jaren voortgezet.

Medewerkers

De medewerkers van Opsterland zijn belangrijke ambassadeurs richting de buitenwereld. Binnen de organisatie is daarom aandacht aan het onderwerp gegeven. Er zijn goede duurzame voorbeelden opgehaald in de hele organisatie (van schoonmaker tot manager). Deze zijn ter inspiratie gedeeld via een video tijdens de jaarlijkse personeelsbijeenkomst in juli. Deze bijeenkomst stond geheel in het teken van duurzaamheid en de energietransitie: minimaal gebruik van plastic; duurzamere en vegetarische alternatieven geboden op de gebruikelijke barbecue; mogelijkheid om een proefrit te

maken in een elektrische auto; aanbod van informatie en advies op het gebied van duurzaamheid, et cetera.

Ook in het intranet (Joost) zijn meerdere posts geplaatst onder andere rondom de dag van de duurzaamheid op 10 oktober. Verscheidenen collega's hebben gebruik gemaakt van het aanbod om mee te lunchen met het energieteam en bijgepraat te worden over de energietransitie. Ook zijn meerdere lunchbijeenkomsten ingepland met Royal HaskoningDHV over het thema duurzaamheid en energietransitie. In het gemeentehuis hangt een groot bord waarop alle initiatieven in de dorpen staan weergegeven, nieuws staat vermeld en activiteiten worden aangekondigd.

De bewustwording- en communicatieactiviteiten zijn verder uitgewerkt in hoofdstuk 3 Communicatie.

2.1.c Wat gaan we doen

2.1.c.1 Gemeentehuis Beetsterzwaag

Gedaan	Labelverbetering en energiebesparing.
Te doen:	Een eerste haalbaarheidsverkenning (economisch, technisch en draagvlak) voor energieopwekking met zonnepanelen op het dak van het gemeentehuis en op overkappingen op het parkeerterrein. Dit doen we onder andere door het bekijken van een aantal voorbeeldprojecten, o.a. in gemeente Smallingerland.
Wat	Indien positief wordt een businesscase opgesteld.
Met wie	2020 (afhankelijk van uitkomst onderzoek 'leasen gemeentelijke vastgoed')
Wanneer	Team projecten.
Door	Haalbaarheidsverkenning/opstellen businesscase
Middelen	Enmalig € 2.500,- dak gemeentehuis Enmalig € 2.500,- op overkapping parkeerterrein.
	Op basis van het haalbaarheidsonderzoek wordt een apart voorstel aan het college voorgelegd voor de eventuele investeringen.
	Uitgangspunt: investeringen verdienen zich terug. Zonnepanelen en zonneluifels met SDE+ subsidie hebben over het algemeen een gunstige terugverdientijd (<10 jaar) en een levensduur van 20 tot 25 jaar.
Dilemma, risico en/of randvoorwaarden	De haalbaarheid is onder andere afhankelijk van een toekenning van een SDE+ subsidie. De financiering kan met een lening.

2.1.c.2 Gemeentebedrijf Wetterwille

Gedaan	Zonnepanelen, energiebesparing en biomassa ketel. Businesscase is gemaakt voor het versterken van het dak en het plaatsen van extra zonnepanelen.
Te doen:	Constructief versterken van het dak en plaatsen van 240 extra zonnepanelen.
Wat	Dan is het bijna een energieneutraal gebouw.
Met wie	
Wanneer	2020
Door	Team projecten.
Middelen	Eenmalige investering van € 105.000,- Uitgangspunt: terugverdientijd (met SDE+ subsidie) van ongeveer 10 jaar en opbrengsten gedurende 20 tot 25 jaar.
Dilemma, risico en/of	Toekenning SDE+, financiering met lening

randvoorwaarden

2.1.c.3 Dienstreizen verduurzamen

Gedaan	Eerste verkenning en onderzoek naar haalbaarheid om een deel van de 420.000 dienstkilometers (deels) te verduurzamen.
Te doen: Wat Met wie	Haalbaarheid/businessplan opstellen om elektrische dienstauto's aan te schaffen of te leasen.
Wanneer	2020
Door	Lijnorganisatie
Middelen	Eenmalig € 5.000,- Uitgangspunt: inzet elektrische dienstauto's past binnen de reguliere begroting/leidt niet tot extra kosten.
Dilemma, risico en/of randvoorwaarden	Extra service is verzekering voor facilitaire dienst

2.1.c.4 Netwerk van laadpalen voor elektrische auto's

Gedaan	Een oplaadpunt gerealiseerd bij de Wetterwille. Daarnaast in de gemeente laadpunten gerealiseerd door particulieren.
Te doen: Wat Met wie	Samen met gemeente Smallingerland en provincie Fryslân (en voortbouwend op ervaringen streekagenda-gemeenten) een onderzoek/inventarisatie verrichten en een beleidsvoorstel uitwerken voor een netwerk van laadpalen in de hele gemeente. Daarin opnemen plaatsen van extra laadpunten bij gemeentelijke gebouwen, beschikbaarheid van laadpalen bij openbare instellingen, ruimte geven aan particulieren en de marktpartijen om de laadpalen te plaatsen en te exploiteren.
Wanneer	2020
Door	Lijnorganisatie
Middelen	€ 5.000,- voor onderzoek.
Dilemma, risico en/of randvoorwaarden	Plaatsen van oplaadpunten bij gemeentelijke gebouwen uit de reguliere begroting.

2.2 Doelstelling: Opstellen en uitvoeren energie- en warmtetransitie visies

2.2.a Wat willen we bereiken

Inzicht in energieverbruik in dorpen en gemeentelijke organisatie en inzicht in potentiële bronnen

Voor het vormgeven van scenario's en mogelijke oplossingsrichtingen voor het opstellen van de warmtetransitie visie is het van belang om een goede en betrouwbare 0-meting te hebben van het huidige energieverbruik. Zowel per dorp en hun buitengebieden als ook wat betreft het energieverbruik van de gemeentelijke organisatie zelf. Dat geldt ook voor potentiële bronnen aan energie die kansrijk zijn om in te zetten voor hernieuwbare energieopwekking om in 2035 energieneutraal te zijn.

Opstellen plan van aanpak warmtetransitie visie

Uiterlijk 31 december 2021 moet de warmtetransitie visie zijn vastgesteld door de raad. Hierin moeten wij per wijk het tijdpad aangeven wanneer de ontkoppeling van aardgas gepland is. Voor wijken die voor 2030 aardgasvrij worden, moeten wij per wijk aangeven om hoeveel gebouwen/woningen het gaat, welke alternatieven beschikbaar zijn en welke daarvan de laagste maatschappelijke kosten heeft. Het Rijk werkt aan een leidraad, die in het voorjaar van 2020 beschikbaar komt. De leidraad is een technisch instrument waarmee wij een afweging kunnen maken in de keuze voor een alternatieve warmtebron. De warmtetransitie visie heeft een nauwe relatie met de RES (regionale energiestrategie). Veel gegevens die voor de RES nodig zijn kunnen wij ook benutten voor deze visie.

Betrokkenheid en bewustwording van onze inwoners is belangrijk. Wij betrekken de dorpen (werkgroepen energietransitie, energiecoöperaties, plaatselijke belangen, betrokken inwoners) hierbij, waarbij we zoveel mogelijk aansluiten bij al bestaande initiatieven. Woningcorporaties worden betrokken bij het opstellen van plannen in de dorpen waar zij bezit hebben. Hetzelfde geldt voor de ondernemers op bedrijventerreinen.

Met inwoners en ondernemers komen tot een warmtetransitie plan per dorp/bedrijventerrein

De warmtetransitie visie is een goede basis om - samen met de inwoners van de dorpen en het daarbij behorende buitengebied en ondernemers op de grotere bedrijventerreinen - in gesprek te gaan over een routekaart om per dorp en bedrijventerrein tot energieneutraliteit te komen. Deze puzzel kan per dorp en buitengebied verschillen, mede afhankelijk van de bronnen die kunnen worden ingezet, het draagvlak en acceptatie voor de mix aan bronnen.

Met inwoners, ondernemers en professionals een model voor een energieloket uitwerken

Doel van het 'energieloket' is het optimaal uitwisselen van kennis, deskundigheid en ervaringen, zodat passende (onafhankelijke) informatie en advies dichtbij en toegankelijk (fysiek, telefonisch en via het web) aan inwoners, ondernemers en initiatiefgroepen aangeboden kan worden. Dit is cruciaal voor de vertaling van warmtetransitie-plannen naar uitvoering. We zien het 'loket' ook als een netwerk om kennis en ervaringen uit te wisselen. Bij voorkeur ontwikkelen we dit samen met de OWO- of streekagenda gemeenten.

Ondernemers uitdagen om producten en diensten te ontwikkelen voor de energietransitie

We willen de bedrijven naar hun eigen energiehuishouding laten kijken. Daarnaast dagen we hen uit om nieuwe producten en diensten te ontwikkelen om bij te dragen aan de energietransitie en waar mogelijk gekoppeld aan aantrekkelijke financiële arrangementen. Denk hierbij aan IT-gerichte bedrijven, financiële dienstverleners, bouwbedrijven, glaszetters, installateurs, witgoedketens en energieadviseurs.

Oriënteren op smart grids en energieopslag

Om de grilligheid van vraag en aanbod goed in balans te krijgen zal in de energietransitie meer aandacht nodig zijn om 'vraag en aanbod' beter op elkaar te laten aansluiten. Hierbij wordt in het werkveld gekeken naar 'smart grids' en het (tijdelijk) opslaan van energie. Wat betreft de 'smart grids' zien we geen leidende rol voor gemeente Opsterland. Wat betreft opslag van energie zien we ook geen voortrekkers rol, echter vinden we het wel een verantwoordelijkheid om vanuit ons netwerk naar kansen te kijken als die zich logischerwijze voor doen.

2.2.b Waar staan we/wat is er gedaan

Energieverbruik in dorpen en gemeentelijke organisatie en inzicht in potentiële bronnen

Op basis van diverse bronnen is het energieverbruik per dorp en het hierbij behorende buitengebied vastgesteld. Dit geldt ook voor het energieverbruik van de gemeente zelf, inclusief het energieverbruik van de mobiliteit voor gemeentelijke (vracht)auto's. Deze gegevens zijn vertaald in fact-sheets die beschikbaar zijn per dorp, geclusterd voor de gehele gemeente en gemeentelijk energieverbruik. Zie bijlagen 2.2.1a en 2.2.1b. Deze data is als basis gebruikt voor de warmtetransitie visie.

Studies van CE Delft (in opdracht van provincie Friesland), van het nationaal programma RES en de klimaatmonitor hebben input gegeven voor het huidige verbruik en de huidige opwek aan energie en de potentiële bronnen in Opsterland voor het opwekken van hernieuwbare energie. Op basis hiervan zijn de kansen wat betreft de opwek van elektriciteit middels wind en zon beschikbaar en van warmte via groen gas, biomassa, geothermie en thermische energie uit oppervlaktewater inzichtelijk gemaakt. Deze zijn meegenomen in de eerste aanzet van de warmtetransitie visie Opsterland. Zie bijlage 2.2.2.

Plan van aanpak warmtetransitie visie

Doordat de huidige en toekomstige energievraag in beeld is gebracht en hier de diverse kansrijke energiebronnen in Opsterland tegenover zijn gezet, kunnen de eerste contouren worden geschetst voor een warmtetransitie visie Opsterland. Hierbij is uitgegaan van de ambitie van de gemeente Opsterland om in 2035 energieneutraal te zijn, de doelstelling om 25% energie te gaan besparen op het energieverbruik voor het verwarmen van woningen en gebouwen (warmtevraag) en is gekeken naar realistische en nu voor handen zijnde technieken. Energieverbruik voor mobiliteit is buiten deze studie gelaten.

Op basis hiervan zijn als voorbeeld 4 scenario's uitgewerkt met als doel inzicht te geven in de puzzel die gelegd moet gaan worden (zie bijlage 2.2.2).

Met inwoners en ondernemers komen tot een warmtetransitie plan per dorp/bedrijventerrein

Met diverse dorpen en duurzame initiatiefgroepen is verkennend gesproken welke rol de dorpen en initiatiefgroepen willen nemen met het 'leggen' van de puzzel om te komen tot energie neutrale dorpen en dus ook het uit faseren van aardgas als warmtebron. Hierbij zien we dat dorpen en initiatiefgroepen vooral bij het opwekken van energie een actieve rol willen nemen en in mindere mate bij energie besparen. Het integraal bespreken en plannen maken voor energie neutrale gebeurt op dit moment alleen in Wijnjewoude.

Met inwoners, ondernemers en professionals een model voor een energieloket uitwerken

Het energieloket heeft een belangrijke rol bij de uitvoering van (tot en met 2021) en het vervolg op (na 2021) de warmtetransitie visie in de dorpen. De Friese overheden, ook Opsterland, zijn nu (nog) aangesloten bij het Duurzaam Bouwloket. Inwoners vinden op de website van het loket (www.duurzaambouwloket.nl) veel praktische onafhankelijke informatie en tips over energiebesparing, isolatie en subsidiemogelijkheden. Ze kunnen er telefonisch en via de mail met vragen stellen. Specifiek maatwerkadvies is er niet te krijgen.

Gemeenten kunnen er (tegen meerkosten) speciale producten zoals informatieavonden, warmtebeeldscans, wijkaanpakken en/of opleidingen van energiecoaches en –adviseurs inkopen. Uit een provinciale evaluatie is gebleken dat als gemeenten aanvullende diensten inkopen, dit leidt tot meer adviesvragen bij het bouwloket en meer door inwoners genomen maatregelen. De verwachting is, dat de toegankelijkheid verbetert als het digitale loket een meer lokaal (herkenbaar) gezicht heeft. Opsterland heeft nog weinig aanvullende producten ingekocht. Inwoners van Opsterland maken daarom relatief weinig gebruik van de diensten van het bouwloket.

Het is belangrijk dat (onafhankelijke) informatie en advies over energiebesparing nog laagdrempeliger toegankelijk wordt. Zeker nu op korte termijn voor ieder dorp/wijk visies voor de warmtetransitie worden gemaakt, die inwoners als basis gebruiken voor het nemen van maatregelen. We hebben in regionaal verband (streekagenda gemeenten) afgesproken om een informatieloket uit te werken dat bestaat uit een netwerk van lokale energiecoaches (advisering simpele maatregelen), energieadviseurs (technisch maatwerkadvies), een digitaal (en telefonisch) loket en ondersteunende professionals. Bedoeling is dat via dit netwerk kennis, deskundigheid en ervaringen optimaal worden uitgewisseld. Dit netwerk willen we ook inzetten om de lokale energiecoöperaties te ondersteunen.

Faciliteren Wijnjewoude Energie Neutraal (WEN)

De energiecoöperatie WEN heeft een voorbeeldfunctie in onze gemeente en provincie. In maart 2019 hebben WEN, LTO, Gasunie, provincie Fryslân en onze gemeente een intentieverklaring ondertekend. Doelstelling is om de ambitie van WEN om in 2025 energieneutraal te zijn te helpen realiseren. De ervaring die bij WEN wordt opgedaan is bruikbaar voor de andere dorpen in onze gemeente en daar buiten.

Een belangrijk deelproject dat door WEN is opgepakt betreft onderzoek naar de mogelijkheid om de mest van de boeren rondom Wijnjewoude centraal te vergisten en groen gas te produceren. Dit wil WEN doen op de locatie bij Klein Groningen Dit project is een pilot in Nederland en vraagt veel onderzoek en inspanning. Door het experimentele karakter is sprake van hoge investeringskosten.

Eind 2019 is na een lange voorbereidingsperiode ook de vergunningaanvraag voor een zonneveld bij de energielocatie van WEN bij Klein Groningen ingediend.

Faciliteren overige dorpen

Met diverse dorpen (via bestuur van vereniging van Plaatselijk Belang, werkgroep duurzaamheid in het dorp of met lokale energiecoöperaties) is overleg geweest om hen te ondersteunen. In enkele dorpen is de zogenaamde Energiemix-methode van de Energiewerkplaats aangeboden of zijn de dorpen op een andere manier gefaciliteerd om vooral hun netwerk en kennis te vergroten. In andere dorpen zijn bijvoorbeeld avonden door Buurkracht georganiseerd (Beetsterzwaag, Gorredijk en Ureterp).

Oriënteren op smart grids en energieopslag

Met vertegenwoordigers van de NAM is oriënterend gekeken om voor de NAM-locatie in Ureterp na te denken over een vorm van een energie-hub. Het gebied rond het dorp Ureterp en bedrijventerrein Azeven is kansrijk voor het opwekken van elektriciteit en hier wordt ook tegen de grens van de netcapaciteit van Liander aangelopen. Het omzetten van elektriciteit in waterstof kan hier mogelijk kansrijk zijn. Hiertoe is ook met gemeente Smallingerland overleg geweest en is de gemeente Slochteren bezocht.

2.2.c Wat gaan we doen

2.2.c.1 Plan van aanpak warmtetransitie visie

Gedaan:

Huidig en toekomstig energieverbruik is in beeld gebracht en huidige en potentiële/kansrijke energiebronnen. De opgave om energieneutraal te worden is bekend. Er zijn een viertal voorbeeld scenario's geschetst. Zie eerder genoemde bijlage 2.2.2.

Te doen:

- Bij voorkeur in regionaal verband werken we in de eerste helft van 2020 samen een plan van aanpak uit. We maken gebruik van gegevens en richtlijnen die eind 2019 door het Rijk beschikbaar worden gesteld en de Leidraad die in 2020 beschikbaar komt. Dit wordt door onze eigen organisatie projectmatig opgepakt. We ramen de kosten op € 25.000,--
- Op basis van landelijk en provinciaal onderzoek (RES) inventariseren we per dorp en/of wijk de mogelijke alternatieven voor verwarming door middel van aardgas. Dit wordt in beperkte samenwerking met onze inwoners, aanwezig energiecoöperaties en relevante maatschappelijke organisaties uitgewerkt. Het resultaat is een bod per dorp. We pakken dat in de eigen organisatie projectmatig op. We ramen de kosten in 2020 en 2021 tussen de € 25.000 en € 40.000 per jaar.

Wanneer: 2020 en 2021

Door: team projecten

Middelen: tussen de € 50.000 en € 65.000 per jaar (2020 en 2021). Wij verwachten een Rijksbijdrage. De hoogte daarvan is nog onbekend.

Dilemma, risico en/of randvoorwaarden: draagvlak bij inwoners en beschikbare capaciteit eigen organisatie

2.2.c.2 Samen met inwoners en ondernemers komen tot een warmtetransitie plan per dorp/ bedrijventerrein

Gedaan:

Zie 2.2.c.1

Te doen:

In aanvulling op het bod dat we per dorp doen qua energiemix willen we samen met de dorpen spreken over de aanpak, energiemix en route om een energieneutraal dorp te worden.

Aanvullend vraagt dit om ondersteuning.

- Met een aantal al actieve dorpen (2 tot 4) testen we in 2020 en 2021 het plan van aanpak uit en verfijnen de methodiek. We inventariseren praktische belemmeringen en proberen die weg te nemen. Dit doen we in participatie met inwoners en/of energiecoöperaties. Ook maken we gebruik van de inzet van externe partijen als de Energiewerkplaats en/of Buurkracht. De methodiek rollen we vervolgens in 2022 in de andere dorpen uit. Dit wordt door onze eigen organisatie projectmatig opgepakt. We ramen de aanvullende kosten in 2020 en 2021 tussen de € 50.000 en € 70.000 per jaar.

Wanneer: 2020 en 2021

Door: team projecten

Middelen: tussen € 50.000 en € 70.000 per jaar (2020 en 2021)

Wij verwachten een Rijksbijdrage. De hoogte daarvan is nog onbekend. Op basis daarvan kan de aanpak nog wijzigen.

Dilemma, risico en/of randvoorwaarden: draagvlak bij inwoners en beschikbare capaciteit eigen organisatie

2.2.c.3 Samen met inwoners, ondernemers en professionals een model voor een energieloket uitwerken

Gedaan:

In 2019 met enkele dorpen gesproken over de wens en mogelijke inrichting van een energieloket en met Streekagenda gemeenten gesproken om dit gezamenlijk op te pakken.

Te doen:

- Eerste kwartaal 2020 samen met WEN, minimaal één ander dorp en professionals het model verder uitwerken waarbij een (digitaal) loket met goede informatie gekoppeld wordt aan een netwerk aan energiecoaches (vrijwilligers) in alle dorpen en een aantal energieadviseurs (ZZP'ers of bureaus) gemeente breed.
- In regionaal verband nieuwe afspraken maken rondom het inkopen en vormgeven van een digitaal loket € 10.000,-/jaar.
- We willen (samen met OWO- of streekagenda-gemeenten) energiecoaches en -adviseurs helpen opleiden. Kosten voor opleiden energiecoaches (30 tot 40) en samen met adviseurs (professionals, 5 tot 6) een netwerk uitbouwen € 25.000 in 2020 en vervolgens € 15.000 per jaar.
- We willen samen met WEN en een ander dorp in 2020 een pilot starten om het energieloket uit te testen. Dit gaan we uitvoeren in de projectgroep.
- We hebben aandacht voor de smalle beurs. We werken daarvoor samen met de woningbouwcorporaties.
- Onze ondernemers op basis van de energieadviezen uitdagen om producten en diensten voor de energietransitie te ontwikkelen/aan te bieden, zie paragraaf 2.2.a.
- In 2020 individuele adviezen en workshops (voor huiseigenaren van adviseurs) subsidiëren, indien wij een subsidie kunnen krijgen vanuit de Regeling Reductie Energieverbruik (€90,- per woning, minimaal 1000 woningen). Mogelijk doen wij in 2019 daarvoor in regioverband een subsidieaanvraag.

Wanneer: 2020 en volgende jaren

Door: team projecten

Middelen: 2020 € 35.000 en vervolgens € 25.000 perjaar plus interne uren

Dilemma, risico en/of randvoorwaarden: samenwerking met en tempoverschil tussen Streekagenda- gemeenten

2.2.c.4 Faciliteren Wijnjewoude Energie Neutraal (WEN)

Gedaan:

In 2019 is intentieverklaring ondertekend en heeft gemeente € 25.000 beschikbaar gesteld voor inhuren van projectleider en heeft gemeente deelgenomen aan bestuurlijke en ambtelijke klankbordgroep, neemt de gemeente deel aan diverse deelprojecten van WEN, faciliteert gemeente WEN bij bijvoorbeeld aanvraag omgevingsvergunning zonneveld. In augustus jl. hebben vertegenwoordigers van het ministerie van BZK een werkbezoek uitgevoerd bij de projecten van WEN in kader van mogelijke aanvraag subsidie 'aardgasvrije wijken/dorpen'.

Te doen:

- Wij faciliteren WEN door de verlenging van de medefinanciering van een (tijdelijke) projectleider. De kosten daarvoor zijn € 25.000. Een vergelijkbaar bedrag wordt beschikbaar gesteld door de provincie.
- Samen met WEN en de partners van de intentieovereenkomst willen wij daarvoor een aanvraag voor de 'proeftuin aardgas vrije wijken' voor Wijnjewoude indienen. Indien aanvraag uiterlijk maart 2020, gunning is in mei 2020. We willen het opstellen van een aanvraag zorgvuldig oppakken. Gezien het (korte) tijdpad willen we daarbij (externe) ondersteuning inzetten. We

ramen de kosten op € 10.000.

Wanneer: 2019/2020

Door: Team projecten

Middelen: € 35.000 en aanvullend interne uren

Dilemma, risico en/of randvoorwaarden:

2.2.c.5 Oriënteren op smart grids en energieopslag

Gedaan:

Oriënterende gesprekken gevoerd met oa NAM en gemeente Smallingerland.

Te doen:

Haalbaarheid om consortium van partners op te richten om onderzoek te doen naar Energie-hub Ureterp op huidige NAM-locatie waarbij elektriciteit in waterstof kan worden omgezet. Zie voor verdere uitwerking bijlage 2.2.3.

Partners zijn mogelijk gemeente Smallingerland, provincie Friesland, RVO, NAM, TNO, Liander.

Wanneer: 2020

Door: Team projecten

Middelen: € 2.500 en 100 uur

Dilemma, risico en/of randvoorwaarden:

2.3 Doelstelling: Energie opwekken

2.3.a Wat willen we bereiken

Kaders voor het uitwerken van duurzame energie

In de warmtetransitie visie wordt aangegeven hoe groot de verwachte energievraag in 2035 is. Daarmee is ook bekend hoeveel energie binnen de gemeente moet worden opgewekt. Afhankelijk van de gekozen scenario's, vooral met betrekking tot het verwarmen van woningen en gebouwen, wordt bepaald hoe de mix aan energiebronnen eruit komt te zien. Met andere woorden: hoeveel elektrische energie moet er opgewekt worden (middels wind en zon) en hoeveel thermische energie (warmte) moet beschikbaar zijn (middels een mix aan bijvoorbeeld groen gas, biomassa, geothermie en thermische energie uit oppervlakte water (TEO)).

Voor bronnen die momenteel al kunnen worden ingezet, voornamelijk zon, willen we een duidelijk kader hebben. Het huidige ambitiedocument zonne-energie sluit niet aan bij de ambitie van het coalitieakkoord en moet worden herschreven.

Voor de andere bronnen willen we de haalbaarheid per bron in beeld brengen om keuzes te kunnen maken in de energiemix. Denk bij haalbaarheid aan acceptatie en beschikbaarheid, belemmerende wet- en regelgeving, stand van zaken van de techniek om deze bron te ontsluiten en de financiële haalbaarheid. Zonder compleet te zijn zal financiële haalbaarheid vooral spelen bij bronnen als groen gas, geothermie en TEO en is acceptatie en draagvlak een aandachtspunt bij wind, groen gas (vooral de productie hiervan), diepe geothermie en biomassa.

Deze kaders vertalen in beleid

De uitkomsten vertalen we in beleid en na de inwerkingtreding van de omgevingswet in de omgevingsvisie en het omgevingsplan.

Regionale Energiestrategie (RES)

De resultaten van RES-Friesland geven belangrijke input voor het opstellen van de warmtetransitie visie die duidelijkheid geeft over de beschikbare mogelijkheden/potentie voor de opwekking van duurzame energie in onze provincie/gemeente en de toe te passen bronnen. Als gemeente willen we nadrukkelijk meepraten over RES-Friesland en de impact hiervan. Belangrijk hierbij is ook het aanhaken van onze inwoners.

De RES moet in een periode van anderhalf jaar worden opgesteld. De start is de datum van ondertekening van het Klimaatakkoord. Na een half jaar (juni 2020) moet een concept RES door de colleges worden opgeleverd. Deze worden doorgerekend door het rijk. Als de nationale doelstelling niet wordt gehaald moeten de decentrale overheden tussen 1 juni 2020 en 1 oktober 2020 de restopgave onderling verdelen. De RES 1.0 moet vervolgens in maart 2021 door de raad worden vastgesteld. De RES wordt na vaststelling regelmatig geactualiseerd.

Belangrijke doelstellingen uit de RES zijn:

- In de RES is het regionale 'bod' voor de periode tot 2030 uitgewerkt voor elektriciteit, gas en warmte, met daarbij de concrete zoekgebieden die geschikt zijn voor de opwek van zon, wind, (duurzame) warmte en duurzame gassen. In het 'bod' wordt rekening gehouden met ruimtelijke kwaliteit en maatschappelijk draagvlak.
- Door de netbeheerder is uitgewerkt welke aanpassing aan de energie-infrastructuur nodig is om het opwekvermogen aan het net te koppelen en wat daarvan de consequenties zijn (ruimtelijk, financieel, planning, besluitvorming). Hierbij wordt ook rekening gehouden met de energiestromen vanuit de afspraken aan de andere borgingsoverleggen (sectortafels uit Klimaatakkoord) en de opwek van kleinschalige projecten, zoals zon-op-dak.
- Een Regionale Structuur Warmte (RSW), waarin op basis van de Leidraad inzicht wordt gegeven in de regionale warmtevraag en de beschikbaarheid van warmtebronnen. Op basis hiervan moeten er over de regionale toewijzing van het warmteaanbod afspraken worden gemaakt. De Regionale Structuur Warmte vormt input voor de Transitievisie Warmte en bijbehorende wijkplannen die iedere gemeente voor 2021 opstelt.

Regionale samenwerking

De impact van de energietransitie is groot en heeft invloed op iedereen. Alle gemeenten staan voor de uitdaging de energietransitie vorm en inhoud te geven. We zoeken daarom actief naar mogelijkheden met collega overheden voor samenwerking. Voor onze inwoners geeft een gelijksoortige aanpak in de regio duidelijkheid. Bij de samenwerking is respect voor verschillende ambities belangrijk. Samenwerking moet versterken. We zullen dat per situatie beoordelen op de kansrijkheid.

Initiatieven voor het opwekken van duurzame energie stimuleren en faciliteren

De opgave om energieneutraal te worden is groot. Alle initiatieven om die ambitie mogelijk te maken zijn welkom. De gemeente wil daarom actief meedenken en waar mogelijk meewerken om initiatieven voor hernieuwbare energie te stimuleren en te faciliteren en waar mogelijk belemmeringen weg te nemen. Het energieteam is hiervoor het eerste aanspreekpunt.

Lokale energiecoöperaties stimuleren en faciliteren

We willen een intensieve uitwisseling van kennis en ervaringen met alle lokale energiecoöperaties binnen Opsterland stimuleren. We willen als gemeente kijken waar en hoe de gemeente deze coöperaties kan stimuleren, ondersteunen en faciliteren en hoe het aantal verder kan toenemen. We zien lokale energie-initiatieven als essentiële waarde om de Mienskip bij de energietransitie te betrekken.

Meerwaarde gemeentelijke energiebedrijf onderzoeken

De gemeente wil de energietransitie versnellen en de Mienskip nadrukkelijk hierbij betrekken. De vraag is of en op welke wijze een gemeentelijke energiebedrijf de energietransitie in Opsterland kan versnellen en of eigen gemeentelijke gronden hiervoor kunnen worden ingezet. Op dit vlak ligt ook een motie van de raad.

Inventariseren welke openbare ruimte geschikt is voor het opwekken van zonne-energie

We willen de openbare ruimte waar mogelijk gebruiken om (tijdelijk) middels zonnepanelen energie op te wekken. We denken hierbij aan meervoudig gebruik van de ruimte, bijvoorbeeld door het aanbrengen van een overkapping met zonnepanelen op parkeerterreinen en ook het plaatsen van zonnepanelen bij pompen en bruggen.

2.3.b Waar staan we/wat is er gedaan

Kaders voor het uitwerken van duurzame energie

Met betrekking tot het opwekken van duurzame energie zijn er veel ontwikkelingen. Als er ontwikkelingen zijn, door bijvoorbeeld de uitkomsten van de Regionale Energiestrategie en/of de transitievisie warmte, dan stellen we ons actief op. Bij aanvullend en/of nieuw beleid gebruiken we de uitgangspunten voor draagvlak en participatie uit ons zonnebeleid als basis. We stemmen dat af met onze OWO partners en/of in regio-verband.

Deze kaders vertalen in beleid

Een voorbeeld hiervan betreft het opwekken van elektriciteit middels zon. Hiervoor is dit jaar het 'Zonneplan Opsterland' opgesteld. Dit plan is de opvolger van het huidige ambitiesdocument welke niet meer aansluit bij de ambitie als verwoord in coalitieakkoord Opsterland. Het 'Zonneplan Opsterland' is uitgebreid intern besproken en heeft veel aandacht voor participatie vanuit de Mienskip. Daarnaast hebben enkele besturen van Plaatselijk Belang verenigingen, enkele lokale energiecoöperaties binnen Opsterland en een projectontwikkelaar input kunnen leveren en is een speciale inloopavond belegd (10 oktober 2019) waarbij we verschillende stakeholders en inwoners de gelegenheid hebben geboden input te leveren. Zie bijlage 2.3.1.a t/m 2.3.1.f. Het conceptzonneplan wordt tegelijkertijd met dit uitvoeringsplan aan de raad aangeboden om het ter inzage te leggen. Eventuele zienswijzen worden verwerkt, waarna het zonneplan ter vaststelling aan de raad wordt aangeboden.

Regionale Energiestrategie (RES)

Het vaststellen van de startnotitie en de definitieve RES is een bevoegdheid van de verschillende gemeenteraden, provinciale staten en het bestuur van Wetterskip Fryslân. Via de Vereniging van Friese Gemeenten (VFG) wordt de aanpak van de RES bestuurlijk en ambtelijk gecoördineerd. Voor onze provincie is een startdocument RES opgesteld. Onze raad heeft daar op 30 september 2019 mee ingestemd. Gemeente Opsterland is ook lid van de ambtelijke werkgroep RES.

In het kader van de RES heeft onze raad op 1 juli 2019 de motie: 'Opsterlandse Enerzjy: Opsterlandse inbreng Regionale Energiestrategie', aangenomen. De motie heeft betrekking op de indroging en oxidatie van het veenweidegebied. Deze motie is aan de RES-regiegroep voorgelegd met de vraag om te onderzoeken of:

- het opwekken van zonne-energie voor boeren een reëel en aanvullend verdienmodel kan zijn dat past bij de wens om inklinking terug te dringen en de biodiversiteit te herstellen;
- het veenweidegebied ruimte biedt voor zonneparken waarbij de opstelling ruimtelijk zodanig wordt dat er met behoud van landschappelijke kwaliteit, natuur inclusief, met verhoogd slootpeil, landbouw bedreven kan worden met CO2 neutrale gewassen en aldus een gecombineerde slag gemaakt kan worden;
- dit een lokale, integrale en betaalbare duurzame aanpak van CO2 reductie kan opleveren.

Regionale samenwerking

Op het gebied van duurzaamheid en energietransitie wordt in regionaal verband al langer samengewerkt. De resultaten zijn positief. Door de colleges van de OWO-gemeenten is onder andere het beleidsthema duurzaamheid, toegespitst op de energietransitie, benoemd voor onderlinge samenwerking. Afsproken is dat in elk geval wordt ingezet op het opstellen van de visie voor de warmtetransitie, de RES, het uitwisselen van kennis over innovaties en het opzetten van een energieloket-functie. Wat dit laatste betreft zijn we ook benieuwd of de RES inkleuring geeft aan het energieloket. Ook afstemming van beleid is een belangrijk aandachtspunt. Dat betreft bijvoorbeeld hoe wij omgaan met zon op land en de plaatsing van (kleine) windmolens. Dit laatste is mede afhankelijk van de provinciale regelgeving. Waar mogelijk sluiten de gemeenten Smallingerland en Heerenveen aan.

Initiatieven voor het opwekken van duurzame energie stimuleren en faciliteren

a. Zon

Op dit moment vindt grootschalige energieopwekking binnen onze gemeente nog niet plaats. Wel is voor de aanleg van 18 ha zonnevelden een omgevingsvergunning verleend (februari 2019).

In 2019 hebben we ons beleid voor de aanleg van zonnevelden geactualiseerd, zie eerder genoemd 'Zonneplan Opsterland'. Ons plan is grotendeels gebaseerd op het provinciale beleid. In afwijking daarop willen we kleinschalige initiatieven door en bij dorpen wat meer ruimte bieden. Om draagvlak voor de aanleg van velden te behouden is participatie belangrijk. Dit betreft een belangrijk onderdeel van ons beleid. Ook onze betrokkenheid is in het beleid vastgelegd. Dit betreft het actief reguleren, initiëren, regisseren, ondersteunen en faciliteren van initiatieven.

Voor de aanleg van een aantal parken zijn in 2019 aanvragen voor een omgevingsvergunning ingediend. Daarnaast is er overleg over verschillende grotere- en kleinschalige initiatieven.

b. Wind

Op dit moment is de plaatsing van windmolens door provinciaal beleid uitgesloten. In 2018/2019 is in het kader van de Streekagenda Zuidoost Fryslân onderzoek gedaan naar de plaatsingsmogelijkheden van windmolens. Hieruit lijken er mogelijkheden voor het opwekken van windenergie te zijn. Naar aanleiding daarvan hebben de gezamenlijk colleges van de Streekagenda de provincie gevraagd ruimte te bieden voor het plaatsen van (kleine) windmolens. We verwachten dat de provincie daar

gehoor aan geeft, lezende het afgesloten bestuursakkoord, en medio 2020 ruimte geeft voor de plaatsing van kleine windmolens bij agrarische bedrijven. In ons bestemmingsplan Buitengebied is het opwekken van duurzame energie bij agrarische bedrijven toegestaan. Wel moet voor de plaatsing van kleine windmolens (tiphoogte 21 meter) een omgevingsvergunning worden aangevraagd en omdat het bestemmingsplan Buitengebied mogelijkheden geeft voor kleine windmolens tot 13 meter hoogte, moet een uitgebreide procedure worden gevolgd.

c. Groen gas

Groen gas (voortkomend uit biogas) als een alternatief voor aardgas kan aantrekkelijk zijn. Echter, er zitten ook veel haken en ogen aan de toepassing van biogas. Naast de wijze en omvang van produceren van biogas (lokaal of regionaal) is dat ook de continuïteit en beschikbaarheid op de langere termijn. Voor een goede onderbouwing is daarom onder andere de studie naar de (financiële) haalbaarheid en acceptatie/draagvlak van een centrale mestvergisting in Wijnjewoude interessant. Deze pilot is voor verdere toepassing, opschalen en uitrollen van dit concept naar andere dorpen en binnen de totale energiemix van Opsterland interessant.

De gemeente participeert in de projectgroep 'groen gas' van WEN en de gemeente is ambtelijk en bestuurlijk betrokken in de klankbordgroep WEN. De inzichten uit de studie voor haalbaarheid van centrale mestvergisting en het produceren van biogas wordt hiermee gevolgd.

d. Waterstof

De ontwikkelingen rond waterstof willen we volgen en wanneer zich kansen voordoen om hiermee te experimenteren wat betreft verwarmen van woningen/gebouwen of voor mobiliteit dan stellen we ons open op.

e. Capaciteit netwerk

De capaciteit van het elektriciteitsnetwerk van Liander beperkt op dit moment de mogelijkheden om grootschalige initiatieven voor het opwekken van duurzame energie op het netwerk aan te sluiten. Voor kleinschaliger initiatieven (bijvoorbeeld zonnepanelen op daken van boerenschuren en kleine zonnevelden < 2ha) zijn de aansluitmogelijkheden beperkt maar groter. We hebben regelmatig (bestuurlijk) overleg met Liander om de mogelijkheden te bespreken.

Lokale energiecoöperaties stimuleren en faciliteren

Met de lokale energiecoöperatie en ook diverse initiatiefgroepen 'duurzaamheid' is intensief contact. Waar mogelijk ondersteunen we deze initiatieven. Voorbeelden hiervan zijn de ondersteuning aan Kriegel, LECO en WEN en ook de initiatiefgroep in Bakkeveen. Ook wordt ondersteuning vanuit de Energiewerkplaats aangeboden.

Meerwaarde gemeentelijke energiebedrijf onderzoeken

Middels bureaustudie en een viertal praktijk voorbeelden is een beeld gevormd of en hoe een gemeentelijk energiebedrijf Opsterland kan helpen in de energietransitie. Dit is uitgewerkt in een voorstel. Zie bijlage 2.3.2.

Inventariseren welke openbare ruimte geschikt is voor het opwekken van zonne-energie

Op dit punt zijn nog geen concrete stappen gezet.

2.3.c Wat gaan we doen

2.3.c.1 Regionale Energiestrategie (RES)

Gedaan

Startnotitie RES is vastgesteld, deelname door gemeente aan ambtelijke RES-werkgroep.

Te doen:

- We vertegenwoordigen onze gemeente in de provinciale ambtelijke regiegroep RES. We doen dat in samenwerking met onze OWO-partners.
- We ondersteunen de uitvoering zoals die is vastgelegd in het startdocument.

We voeren dit uit in projectgroep verband. De kosten worden grotendeels gedragen door het Rijk en de provincie. Onze bijdrage is vastgesteld op € 9.000 per jaar

Wanneer: komende jaren

Door: Team projecten

Middelen: interne uren en nog nader door provincie en rijk aan te geven financiële ondersteuning op opstellen van oa warmteplannen.

Dilemma, risico en/of randvoorwaarden:

2.3.c.2 professionele ondersteuning lokale energiecoöperaties en dorpen

Gedaan:

Contact onderhouden en waar mogelijk ondersteunen en hulp bieden aan lokale initiatieven uit de dorpen.

Te doen:

Een aantal Streekagenda projecten, die al zijn opgestart in 2019, lopen door naar 2020 en 2021.

Dat zijn:

- via het energieloket werken aan een netwerk om kennis en ervaringen tussen de initiatiefgroepen uit te wisselen (zie paragraaf 2.2.c.3)
- bij specifieke vragen van initiatieven kijken waar en op welke wijze gemeente kan ondersteunen.
- het bieden van professionele ondersteuning aan initiatieven uit de dorpen door bijvoorbeeld de Energie Werkplaats
- het opstellen van voorlichtingsmateriaal

Daarnaast willen we (financiële) ondersteuning bieden aan startende initiatiefgroepen/energiecoöperaties, door bijvoorbeeld bij te dragen aan zaalhuur/vergaderkosten.

Wanneer: 2020 en 2021

Door: Team projecten

Middelen: 2020 € 36.000 voor ondersteuning bij activiteiten van initiatieven en interne uren; daarnaast € 5.000 voor de komende vier jaar voor de financiële ondersteuning startende initiatiefgroepen/energiecoöperaties

Dilemma, risico en/of randvoorwaarden:

2.3.c.3 zon

Gedaan:

Huidige ambitiedocument zonne-energie herschreven in 'Zonneplan Opsterland'

Te doen:

- Bij aanvragen en/of initiatieven werken wij conform ons beleid. We stellen ons actief op. We ondersteunen de dorpen/coöperaties bij het ontwikkelen van initiatieven. Bij grootschalige initiatieven hebben wij aandacht voor het invullen van de participatie en het creëren van draagvlak in de omgeving. We pakken dit op in de lijn.
- In 2020 willen we daarnaast onderzoeken of gronden die we zelf in eigendom hebben geschikt zijn voor het plaatsen van zonnepanelen. Dit als vervolg op de contouren en denklijn van de gemeentelijke energiebedrijf en het meervoudig grond gebruik in de openbare ruimte. Dit kan vervolgens tot projectvoorstellen leiden.

Wanneer: 2020 en volgende jaren
Door: Team projecten en organisatie openbare ruimte
Middelen: interne uren
Dilemma, risico en/of randvoorwaarden: -

2.3.c.4 wind

Gedaan:

Onderzoek met Streekagenda gemeente naar kansen om middels wind energie op te wekken.

Te doen:

- We volgen het provinciale beleid en de uitkomsten van de RES. Ook de kaders waarbinnen de provincie kleine windmolens wil gaan toestaan volgen we actief. Als daar aanleiding voor is reageren we hierop en stellen we beleid op.
- We kunnen alvast anticiperen om het voornemen van de provincie om kleine windmolens bij agrarische bebouwing toe te staan door pro-actief te onderzoeken hoe we samen met de provincie versneld een omgevingsvergunning kunnen afgeven.

Wanneer: continu

Door: Team projecten en RO

Middelen: interne uren en € 7.500

Dilemma, risico en/of randvoorwaarden: draagvlak

2.3.c.5 groen gas

Gedaan:

WEN ondersteunt, deelname aan bestuurlijke en ambtelijke klankbordgroep, deelname aan deelproject biogas van WEN.

Te doen:

- WEN faciliteren in onderzoek naar haalbaarheid van biogas productie en het opwerken hiervan tot groen gas (zie ook 2.2.c.4).
- Beleidskader opstellen rond groen gas.

Wanneer: zolang onderzoek/deelproject loopt

Door: Team projecten

Middelen: interne uren en € 7.500

Dilemma, risico en/of randvoorwaarden:

2.3.c.6 meerwaarde gemeentelijke energiebedrijf onderzoeken

Gedaan

Onderzoek gedaan naar mogelijke vormen van een gemeentelijke energiebedrijf en vanuit hier een voorkeursvariant opgesteld. Zie bijlage 2.3.2.

Te doen:

Nader in projectvoorstel uitwerken als ook in notitie beschreven:

- aanvullend onderzoek naar juridische en fiscaal kader waarbinnen deze entiteit kan opereren.
- wie vertegenwoordigd de gemeente in het bestuur van de entiteit.
- uitwerken kansen en risico's.
- kunnen gemeentelijke gronden worden ingebracht.
- omvang en inschatting investeringen, omvang beschikbare gemeentelijke gronden (hoeveel percelen, welke oppervlakte, mate van geschiktheid,...) inzichtelijk maken.

Wanneer: 2019/2020

Door: Team projecten

Middelen: € 15.000 voor inhuur specifieke kennis en inzet interne uren

Dilemma, risico en/of randvoorwaarden:

2.4 Doelstelling: energie besparen

2.4.a Wat willen we bereiken

Energieverbruik

Om energieneutraal te worden in 2035 kan aan verschillende knoppen worden gedraaid. Een belangrijke parameter hierbij is het besparen van energie. Immers energie die niet wordt verbruikt hoeft ook niet opgewekt te worden. De ambitie is om 25% energie te besparen in 2035 ten opzichte van het huidige energieverbruik wat betreft warmte. Door woningen en gebouwen beter te isoleren, slimmer te ventileren en door anders denken en doen (gedrag) is dit haalbaar. De huidige elektriciteitsvraag blijft echter gelijk in onze ogen (als we de verwarming voor woningen en gebouwen niet meerekenen). Slimme en energiezuinige apparaten helpen om de elektriciteitsvraag terug te dringen echter de trend van meer elektronica in huishoudens en bij bedrijfsprocessen doet de vraag weer stijgen. Vandaar dat in de warmtetransitie visie qua elektrisch energieverbruik de nullijn is aangehouden.

Enquête energiegedrag

Door bewuster met energie om te gaan en aandacht aan ons energiegedrag te besteden denken we dat inwoners bewuster gaan handelen en energie kunnen besparen (tussen de 5 en 10%). Om progressie in ander energiegedrag te kunnen meten gaan we een 0-meting uitvoeren en de meting over 2 en 4 jaar herhalen.

Een aanjaagcampagne onder ondernemers en agrarische sector houden

Doel is om onze ondernemers en veehouders op een positieve manier te betrekken bij de energietransitie. Hen stimuleren maatregelen te treffen onder het motto 'Energie omlaag – Winst omhoog'. Deze aanpak sluit aan bij onze dienstverlening die wij willen richten op stimuleren van initiatieven die te maken hebben met circulaire economie/landbouw, energietransitie en innovatie. In eerste instantie ligt de focus op de energietransitie. Daarbij is de insteek te enthousiasmeren om duurzaamheidsmaatregelen te nemen om economische redenen: rendement, imago en daarmee de toekomstbestendigheid van het bedrijf.

Energiescan en energie-advies aanbieden aan scholen, sportclubs, dorpshuizen en MFA's

We willen de verduurzaming van schoolgebouwen, sportaccommodaties, dorpshuizen en MFA's stimuleren.

Vergroenen van de starterslening

Door het vergroenen van de starterslening willen we bevorderen dat door starters gekochte woningen worden verduurzaamd.

De mogelijkheden onderzoeken om duurzaamheidseisen te stellen aan nieuwbouw

De eisen aan nieuwbouw zijn vastgelegd in het Bouwbesluit. Halverwege 2020 worden de duurzaamheidseisen in het Bouwbesluit aangescherpt. Het is niet nodig/wenselijk om daar als gemeente aanvullende eisen aan te stellen. Landelijk wordt gewerkt aan wetgeving om bij nieuwbouw van woningen en bedrijven de plaatsing van zonnepanelen te verplichten. We volgen de ontwikkelingen op dit gebied.

2.4.b Waar staan we/wat is er gedaan

0-meting energiegedrag

We hebben onderzoek gedaan naar toepasbare energiegedrag metingen in Nederland. Ons is gebleken dat deze niet eenvoudig beschikbaar zijn. Mede met onderzoeksresultaten van Hanzehogeschool Groningen en Buurkracht hebben we een enquête opgesteld om inzicht te krijgen in

het energiegedrag. Deze enquête hebben we als pilot met diverse groepen uitgeprobeerd. Onder andere met het eigen energieteam, met raadsleden en met een bewonerspanel. Vervolgens is de enquête verder geprofessionaliseerd en inmiddels digitaal beschikbaar voor uitvoering. Een eerste externe uitvoering hiervan heeft in Gorredijk plaatsgevonden op de dag van de duurzaamheid. Het eindproduct is ook aangeboden aan de streekagenda-gemeenten.

Een aanjaagcampagne onder ondernemers en agrarische sector houden

In 2019 zijn we gestart met de aanjaagcampagne onder ondernemers. Dit doen we samen met een ambassadeursteam van 16 vooruitstrevende ondernemers. Met de agrarische sector zijn inmiddels verkennende gesprekken gevoerd.

Ondernemers een bijdrage in de kosten van een energiescan aanbieden

Bedrijven die geïnteresseerd zijn bieden we een bijdrage in de kosten van een energiescan aan. Dit geeft ondernemers inzicht in welke maatregelen (het meeste) rendement opleveren. Ondernemers zijn zelf verantwoordelijk voor het uitvoeren van de maatregelen.

Energiescan en energie-advies aanbieden aan scholen, sportclubs, dorpshuizen en MFA's

We hebben alle sportverenigingen in onze gemeente in 2019 de mogelijkheid geboden om, op onze kosten, een energiescan uit te laten voeren (door Sportstroom). Hiervoor is een voorlichtingsbijeenkomst georganiseerd. In totaal hebben zes verenigingen van deze mogelijkheid gebruik gemaakt. Deze krijgen ook advies over subsidiemogelijkheden die beschikbaar zijn voor het nemen van maatregelen. Het project is getrokken door Sport Fryslân.

Meerwaarde onderzoeken van een revolving fund voor duurzaamheidsmaatregelen door scholen, sportclubs, dorpshuizen en MFA's

Op dit moment zijn er geen signalen dat de financiering van maatregelen problemen geeft. We denken dat dit mede komt door de lage rentestand. Als daar aanleiding voor is pakken we dit alsnog op.

Vergroenen van de starterslening

De doelstelling van de starterslening is het bevorderen van woningbezit voor starters op de koopwoningmarkt. Een starterslening is een aanvullende lening (tweede hypotheek) van de gemeente bovenop de reguliere lening (eerste hypotheek) om de aankoop van het eerste huis mogelijk te maken. Dit is een belangrijk uitgangspunt dat wij in stand willen laten. Voor het vergroenen van de starterslening zien we alleen mogelijkheden als aan de starterslening een 'plus' wordt toegevoegd.

2.4.c Wat gaan we doen

Opsomming maatregelen. Per maatregel korte beschrijving:

2.4.c.1 enquête energiegedrag

Gedaan:

Enquête is samengesteld en een aantal keren getest en geëvalueerd. Inmiddels is de enquête digitaal beschikbaar en publiek gereed.

Te doen:

- Plan van aanpak en planning uitwerken om 1000 respondenten uit Opsterland enquête te laten invullen en hierbij slim aansluiten bij bestaande kanalen.
- Uitvoering nov 2019-april 2020.

Wanneer: 2019/2020 met herhalingen in 2022 en 2024 (2 jaarlijks)

Door: Team projecten/communicatie

Middelen: € 2.000 per meting en interne uren, dus gemiddeld € 1.000 per jaar

Dilemma, risico en/of randvoorwaarden:

2.4.c.2 een aanjaagcampagne onder ondernemers en agrarische sector houden

Gedaan:

Er is met ondernemers een bijeenkomst geweest om de campagne op te starten en er is een koplopergroep geformeerd. Ook met de agrarische sector zijn gesprekken gevoerd.

Te doen:

- Met twee koplopers organiseren we een interview dat we gaan publiceren in SA!
- Bedrijven die geïnteresseerd zijn, bieden we een bijdrage in de kosten van een energiescan aan. Dit geeft ondernemers inzicht in welke maatregelen (het meeste) rendement opleveren. De uiteindelijke uitvoering van de maatregelen is de verantwoordelijkheid van de ondernemers zelf. Dit wordt uitgevoerd in de lijn en in regionale samenwerking.
- Verder plan van aanpak uitwerken.

Wanneer: 2019/2020

Door: Team projecten, communicatie en EZ

Middelen: € 12.000 per jaar en een deel van de kosten worden door de provincie gesubsidieerd.

Dilemma, risico en/of randvoorwaarden:

2.4.c.3 energiescan en energie-advies aanbieden aan scholen, sportclubs, dorpshuizen en MFA's

Gedaan:

Er zijn energiescans aangeboden aan sportverenigingen. Een 6-tal verenigingen heeft hier gebruik van gemaakt.

Te doen:

- Voor de sportverenigingen gaan we in 2020 inventariseren wat met het advies uit de scan is gedaan en of een vervolg van deze actie zinvol is. Dit kan in de lijn worden uitgevoerd.
- Voor de niet recent gebouwde of binnenkort te vervangen schoolgebouwen, bieden wij de schoolbesturen in 2020/2021 de mogelijkheid aan om op onze kosten, een energiescan uit te laten voeren. Ongeacht de eigendomssituatie bieden wij dit ook alle besturen van dorpshuizen en MFA's aan.
- Voor de gebouwen in gemeentelijk eigendom controleren we in 2020 of de warmte- en koude systemen optimaal zijn afgesteld. Dit willen we periodiek herhalen. Dit kan in de lijn worden uitgevoerd.

Wanneer: 2019/2020

Door: Lijnorganisatie

Middelen: € 5.000

Dilemma, risico en/of randvoorwaarden:

2.4.c.4 vergroenen van de starterslening

Gedaan:

Er is een eerste verkenning naar de mogelijkheden uitgevoerd.

Te doen:

We gaan onderzoeken of het mogelijk is om afhankelijk van de leeftijd van de woning een (financiële) aanvulling op de starterslening mogelijk te maken. Voor 'jongere' woningen is de voorwaarde dat daarmee minimaal een verbetering van één label wordt gerealiseerd. Voor de wat oudere woningen kan een hoger bedrag worden geleend, op voorwaarde dat een stap van twee labels wordt gerealiseerd. Per 1 juli 2020 wijzigt het Bouwbesluit en ook de berekeningssystematiek voor de bepaling van het label. In het eerste halfjaar van 2020 werken we op basis van de voorgaande uitgangspunten en de nieuwe regelgeving een voorstel uit voor het vergroenen van de verordening Starterslening Opsterland 2016 .

Wanneer: 2020

Door: Lijnorganisatie

Middelen: interne uren

Dilemma, risico en/of randvoorwaarden:

2.4.c.5 energie-bespaar-pakketten laten samenstellen

Gedaan:

-

Te doen:

- We willen ondernemers uitdagen om de bouwketen dusdanig te organiseren dat de Opsterlandse ondernemers energie-bespaar-pakketten kunnen aanbieden aan woningeigenaren om energiebesparende maatregelen te treffen.
- Wij willen dit faciliteren met promotie middels bijvoorbeeld 'energiemarkten' en andere publiciteit.
- Eén en ander in nauw overleg met het energieloket op starten.

Wanneer: start 2020

Door: energieteam

Middelen: € 5.000 per jaar

Dilemma, risico en/of randvoorwaarden:

3. Communicatie

3.a Wat willen we bereiken?

Het thema 'Energie' raakt iedereen. Om de energietransitie voor elkaar te krijgen is de betrokkenheid van inwoners, ondernemers, bedrijven en maatschappelijke organisaties onmisbaar. Daarom is het belangrijk dat zoveel mogelijk mensen bereikt worden, geïnspireerd raken en enthousiast worden. Er worden passende middelen ingezet voor de verschillende (hoofd)doelgroepen:

1. Inwoners
2. Ondernemers, bedrijven en maatschappelijke organisaties
3. Collega's
4. Raad

Die passende middelen bedenken we niet allemaal in het gemeentehuis. Inwoners geven aan waar ze behoefte aan hebben en bedrijven delen hun groene drijfveer. Met persoonlijke gesprekken en meerdere bijeenkomsten (o.a. dorpennetwerkbijeenkomsten) houden we vinger aan de pols en spelen we in op de wensen van het dorp.

We laten de voorbeelden spreken. We creëren een on- en offline een podium waar grote en kleine goede voorbeelden uit alle dorpen gedeeld worden. Dat inspireert en werkt aanstekelijk. We laten inwoners, organisaties en ondernemers vooral elkaar inspireren. We wakkeren op deze manier het enthousiasme aan voor een beweging waar iedereen onderdeel van wil zijn. We halen op wat er leeft bij de doelgroepen en communiceren vanuit hun context.

Als gemeente geven we het goede voorbeeld, zie hoofdstuk 2.1.b. We nemen dit mee en laten dit zien in onze communicatiecampagnes. Tegelijkertijd hoeft de gemeente niet altijd (nadrukkelijk) afzender of aanjager te zijn van de energietransitie. Mensen kijken tegenwoordig meer opzij (wat doet mijn buurman en wat doen mijn vrienden?) dan omhoog (wat zegt mijn gemeente?).

Ambities communicatie

- Onze manier van communiceren en informeren helpt inwoners en organisaties elkaar te inspireren en motiveren.
- Inwoners zijn zich bewust van hun energiegedrag, raken geïnspireerd door voorbeelden in hun (naaste) omgeving en ondernemen (kleine) groene acties om bij te dragen aan het projectdoel.
- Doelgroepen voelen zich betrokken en onderdeel van de energietransitie.
- Enthousiasme verspreidt zich als een (zichtbare) olievlek in de dorpen van Opsterland.
- Communicatie sluit naadloos aan op (leefwereld van) de doelgroep.
- Van angst naar uitdaging > communicatie ondersteunt hierin.
- Oars as oars > creatief en vernieuwend communiceren, ook daarmee mensen inspireren.

3.b Waar staan we/wat is er gedaan

Vooruitlopend op het uitvoeringsplan is al gestart met een communicatiecampagne #EnergieinOpsterland. De externe communicatiecampagne richt zich op inwoners en ondernemers, bedrijven en maatschappelijke organisaties. De interne communicatiecampagne richt zich de eigen organisatie en de gemeenteraad.

Redactionele artikelen in de Sa!

In de SA! is een reeks artikelen/interviews geplaatst om het belang van de energietransitie onder de aandacht te brengen en is aandacht besteed aan de wijze waarop dat in Opsterland wordt aangepakt. De volgende onderwerpen zijn aan de orde geweest:

- Opstellen uitvoeringsplan energietransitie en presentatie kernteam Energietransitie
- Combinatie interview van een dorp waar al langer wordt gewerkt aan de Energietransitie (Bakkeveen) en een startend initiatief (Frieschepalen)
- Interview met een lokale energieadviseur
- Artikel over dorpennetwerkbijeenkomst in Bakkeveen en aankondiging Buurkrachtavonden in centrumdorpen
- Energie uit eigen dorp: zonnepanelen op daken, interview familie Herder Wijnjewoude
- Buurkrachtbijeenkomsten
- Interview Liander over capaciteit energienet
- Duurzaam aanbesteden, voorbeeldproject betonfietspad Gorredijk
- Inspiratie opdoen over duurzame burgerinitiatieven, excursie gemeente Dalfsen
- Artikel over Dag van de Duurzaamheid, activiteiten in Gorredijk en Beetsterzwaag

Interne communicatiecampagne

Intern beginnen is extern winnen. De medewerkers van Opsterland zijn belangrijke ambassadeurs richting de buitenwereld. Intern wordt daarom de nodige aandacht aan het onderwerp duurzaamheid gegeven. Er zijn goede duurzame voorbeelden opgehaald in de hele organisatie (van schoonmaker tot manager). Deze zijn ter inspiratie gedeeld via een video tijdens de jaarlijkse personeelsbijeenkomst in juli.

Ook hangt er bijvoorbeeld een groot bord in het gemeentehuis waarop alle initiatieven in de dorpen staan weergegeven. De gemeenteraad wordt structureel op de hoogte gehouden van het proces door middel van vooraf geplande bijeenkomsten. Op ieder evenement, bijeenkomst of actie wordt ingezet op verbinding tussen de verschillende doelgroepen zodat zij onderling lijntjes met elkaar leggen.

Inzetten ambassadeurs

Voor de doelgroepen zetten we ambassadeurs in om de boodschap over te brengen. Voor de inwoners zijn dat de goede voorbeelden van bijvoorbeeld dorpsgenoten. Voor de ondernemers, bedrijven en maatschappelijke organisaties zijn dat de voorlopers op het gebied van verduurzaming (zie ook hoofdstuk 2.4.c.2). Ambassadeurs voor de collega's zijn 'groene' collega's wiens verhalen we met video's en berichten op intranet delen.

Netwerkbijeenkomst Bakkeveen

In mei 2019 zijn alle dorpen uitgenodigd voor een netwerkbijeenkomst in Bakkeveen. Doel was om verschillende initiatieven in onze gemeente te verbinden, te inspireren en in contact te brengen met ondersteunende organisaties zoals Buurkracht, Energiewerkplaats, Energie van Ons, Us Koöperasje en het Duurzaam Bouwloket. Het programma was zo opgezet dat er maximaal de mogelijkheid is geboden van kennisuitwisseling tussen bestaande en startende initiatieven.

Buurkrachtavonden Gorredijk, Beetsterzwaag, Ureterp

Samen met Buurkracht avonden georganiseerd in de dorpen Gorredijk, Beetsterzwaag en Ureterp. Vanuit de gemeente gaven wij een toelichting op de energietransitie opgave. Buurkracht heeft ondersteuning aangeboden bij (startende) initiatieven.

Dag van de duurzaamheid

10 oktober 2019: Energiemarkt in Beetsterzwaag en groenplein evenement bij de wijk Loevestein in Gorredijk.

Excursie Dalfsen

September 2019: raadsexcursie naar een drietal initiatieven in Nieuwleusen, Dalfsen en Hoonhorst op het gebied van de energietransitie buiten onze gemeente. Bij deze excursie zijn ook actieve partijen uit onze gemeente voor deelname uitgenodigd.

Digitale enquête energiegedrag

Een digitale enquête energiegedrag opgesteld met medewerking van vertegenwoordigers uit de dorpen, de raad en externe partijen. Deze enquête geeft inzicht en ondersteunt in bewustwording.

3.c Wat gaan we doen

3.c.1 Realisatie platform/website Energieinopsterland

Informatie over de energietransitie, het klimaatakkoord en verduurzaming op een toegankelijke en laagdrempelige manier beschikbaar stellen is een belangrijke taak voor een gemeente. Inwoners zouden graag zien dat de gemeente duidelijkheid biedt in een overload aan informatie en aanbieders. Dit is opgehaald in gesprekken met inwoners in het kader van de ontwikkelagenda en tijdens een dorpennetwerkbijeenkomst in Bakkeveen. Daarom zijn we bezig met het realiseren van een website Energieinopsterland. Eén overzichtelijk, betrouwbaar online startpunt waar inwoners en ondernemers, bedrijven en maatschappelijke organisaties terecht kunnen. Een startpunt speciaal voor Opsterlanders, waar naast goede voorbeelden uit de dorpen, je ook lokale aanbieders kunt vinden. In deze website/platform moeten zaken als het duurzaam bouwloket geïntegreerd worden.

Kosten	€ 2.500
Wanneer	Begin 2020

3.c.2 Faciliteren van momenten waarop kennis gedeeld en samengewerkt kan worden

Elkaar motiveren, enthousiasmeren en inspireren is belangrijk om de energietransitie een succes te maken. We blijven dan ook dorpennetwerkenbijeenkomsten faciliteren. We gaan dit ook voor specifieke doelgroepen doen, voor bijvoorbeeld schoolkinderen.

Kosten (begroot)	€ 15.000
Wanneer	2020, 2021

3.c.3 Bewustwordingscampagne in samenwerking met buurgemeenten

De gemeenten Heerenveen, Ooststellingwerf, Opsterland, Smallingerland en Weststellingwerf werken in het kader van de streekagenda gezamenlijk aan het in gang zetten van de energietransitie. In de projecten 'Verduurzamen wijken en dorpen' en 'verduurzamen MKB'. Er ligt een plan voor een gezamenlijke campagne waarin ervaringsverhalen van 'doeners' centraal staan. Ervaringsverhalen die volgens een vooraf afgesproken opbouw vertellen waarom bedrijven/bewoners stappen hebben gezet, welke, waarom en hoe dit bevalt. Wat goed bevalt en wat ze een andere keer anders zouden aanpakken. Verhalen die een reëel beeld schetsen van het werkelijke proces en anderen de mogelijkheid biedt hiervan te leren. De verhalen hebben linken naar activiteiten of informatie die hen verder op weg kan helpen. Het is de bedoeling dat de verhalen die benut kunnen worden voor lokale bladen, sociale media en websites. Inhoud die in verschillende formats (tekst, foto's, filmpjes) beschikbaar kan komen en vaker gebruikt kan worden. De gemeenten benaderen bedrijven/bewoners voor deze verhalen en leveren contactgegevens aan van mensen die mee willen doen. Gedacht wordt aan 10 ervaringsverhalen van bedrijven en een vergelijkbaar aantal van bewoners.

Kosten	€ 18.400 (inclusief kosten externe ondersteuning coördinatie samenwerkingsproject)
Wanneer	Eind 2019 tot begin 2021

3.c.4 Kennisdeling door samenwerkingspartners

Vanuit het raamcontract met Royal Haskoning DHV kan de gemeente gebruik maken van de kennis van de experts/adviseurs van deze organisatie. In 2019-2020 zullen er verschillende interactieve sessies en/of lunchlezingen worden georganiseerd met thema's als invloed van energietransitie op leefomgeving. Afhankelijk van het onderwerp kunnen naast collega's, ook vertegenwoordigers vanuit de dorpen of bijvoorbeeld maatschappelijke organisaties zich aanmelden voor zo'n sessie.

Kosten	Geen extra middelen nodig
Wanneer	4e kwartaal 2019 en 2020

3.c.5 Vervolg / voortzetten huidige activiteiten, zie hoofdstuk 3.2

Onderstaande in hoofdstuk 3.2 beschreven activiteiten lopen door of hebben een vervolg in 2020:

- redactionele artikelen in de Sa!
- Interne communicatiecampagne
- inzetten ambassadeurs (voor alle 4 doelgroepen)

Kosten	Geen extra middelen nodig
Wanneer	2020 t/m 2022

4. Overzicht maatregelen, kosten en beschikbare middelen

Maatregelen en kosten				
kosten 2020		incidenteel	structureel	opmerking
2.1	Doelstelling: De gemeente geeft het goede voorbeeld en maakt dit zichtbaar			
2.1.c.1	Onderzoeken (pre-scan) gemeentehuis Beetsterzwaag	€ 5.000		
2.1.c.2	Plaatsen extra zonnepanelen gemeentebedrijf Wetterwille	PM		Investering. Baten hoger dan lasten. Raad krijgt hiervoor apart voorstel.
2.1.c.3	Verkenning verduurzamen dienstreizen	€ 5.000		
2.1.c.4	Onderzoek netwerk van laadpalen voor elektrische auto's	€ 5.000		
2.2	Doelstelling: Opstellen en uitvoeren energie- en warmtetransitie visies			
2.2.c.1	Plan van aanpak warmtetransitie visie	€ 65.000		hiervoor rijksbijdrage te ontvangen
2.2.c.2	Samen met inwoners en ondernemers warmtetransitieplan per dorp/bedrijventerrein maken	€ 70.000		hiervoor rijksbijdrage te ontvangen
2.2.c.3	Samen met inwoners, ondernemers en professionals een energieloket uitwerken			
	1. digitaal en telefonisch loket		€ 10.000	
	2. opleiden ambassadeurs/coaches en adviseurs	€ 10.000	€ 15.000	
2.2.c.4	Faciliteren Wijnjewoude Energie Neutraal (WEN)			
	1. financiering projectleider WEN (samen met provincie)	€ 25.000		
	2. ondersteuning aanvraag proeftuin aardgasvrije wijken	€ 10.000		
2.2.c.5	Oriënteren/onderzoek op smart grids en energieopslag	€ 2.500		
2.3	Doelstelling: Energie opwekken			
2.3.c.1	Regionale Energie Strategie (RES)		€ 9.000	provinciale en rijksbijdrage zijn verrekend
2.3.c.2	Ondersteuning lokale energie coöperatie en dorpen			
	1. professionele ondersteuning	€ 36.000		provinciale bijdrage
	2. bijdrage algemene kosten initiatiefgroepen/startende coöperaties		€ 5.000	gedurende 3 à 4 jaar
2.3.c.3	Faciliteren initiatieven zonne-energie/onderzoek mogelijkheden opwek zonne-energie op gemeentelijke grond	€ -		
2.3.c.4	Anticiperen op voornemen provincie toestaan kleine windmolens	€ 7.500		
2.3.c.5	Beleidskader opstellen groen gas	€ 7.500		
2.3.c.6	Meerwaarde gemeentelijke energiebedrijf onderzoeken	€ 15.000		
2.4	Doelstelling: energie besparen			
2.4.c.1	Enquête energiegedrag		€ 1.000	
2.4.c.2	MKB project: aanjaagcampagne ondernemers en agrarische sector houden	€ 12.000		provinciale bijdrage
2.4.c.3	Energiescan en-advies scholen, sportclubs, dorpshuizen en MFA's	€ 5.000		
2.4.c.4	Vergroenen van de starterslening	€ 0		interne uren
2.4.c.5	Energie-bespaar-pakketten laten samenstellen	€ 5.000		
3	Communicatie			
3.c.1	Realisatie platform/website Energie-in-opsterland	€ 2.500	€ -	
3.c.2	Faciliteren bijeenkomsten kennisdeling en samenwerking		€ 15.000	
3.c.3	Bewustwordingscampagne in samenwerking met buurgemeenten	€ 18.400		provinciale bijdrage
3.c.4	Kennisdeling door samenwerkingspartners		€ 0	reguliere middelen
3.c.5	Vervolg / voortzetten huidige activiteiten, zie hoofdstuk 3.2		€ 0	reguliere middelen
	totaal	€ 306.400	€ 55.000	
Beschikbare middelen				
Vastgestelde begroting 2020		incidenteel	structureel	
64369 (Pr 6)	Lokale duurzaamheidsagenda	€ 80.000		
65533 S	Klimaat en energiebeleid		€ 27.428	
65540	Duurzaamheidsprogramma en uitvoeringsplan	€ 20.000		
65541	Energieloket	€ 30.000		
65542	Alternatieve energievoorzieningen	€ 5.000		
	sub-totaal begroting 2020	€ 135.000	€ 27.428	
Prognose restant 2019 en na goedkeuring Raad over te hevelen naar 2020				
64369	Lokale duurzaamheidsagenda	€ 37.500		
65541	Energieloket	€ 67.500		
65542	Alternatieve energievoorzieningen	€ 20.000		
	Middelen koepelproject streekagenda	€ 68.000		
	sub-totaal overloop 2019	€ 193.000	€ 0	
Bijdrage Rijksoverheid bij wijktransitieplannen nav RES				
	Te ontvangen rijksbijdrage	PM		Nog onbekend
	Totaal in begroting (begroting 2020, overloop 2019 en bijdrage Rijk inzake wijktransitie)	€ 328.000	€ 27.428	Exclusief Rijksbijdrage

Bijlagen

- 1.1 Startnotitie uitvoeringsplan energietransitie (30 oktober 2018)
- 2.2.1a Factsheets energieverbruik gemeente Opsterland en per dorp
- 2.2.1b Factsheet energieverbruik Eigen Organisatie (Gemeente Opsterland)
- 2.2.2 Uitwerking warmtetransitie visie Opsterland
- 2.2.3 Onderzoek Energiehub Ureterp
- 2.3.1.a Zonneplan Opsterland
- 2.3.1.b Elektrische energievraag gemeente Opsterland
- 2.3.1.c Manifest zonneparken Noord Nederland
- 2.3.1.d Voorbeelden voor inpassing per landschapstype
- 2.3.1.e Zonneplan Opsterland -achtergrond elektriciteitsnetwerk
- 2.3.1.f Gedragscode zon op land Holland Solar
- 2.3.2 Gemeentelijke Energiecoöperatie